

LAKIALOITE 47/2002 vp

Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoite liittyy hallituksen esitykseen laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 33/2002 vp). Aloite on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykseen sisältyvään lakiin luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta.

Esitykseen sisältyy ehdotus asiakkaan oikeutta peruspankkipalveluihin koskevasta pykälästä (50 a §). Pykälän mukaan talletuspankki saa kieltäytyä tavanomaisen talletustilin avaamisesta, tilin käyttöön tarkoitetun välineen myöntämisestä taikka maksujenvälitystä koskevan toimeksiannon hoitamisesta vain, jos kieltäytymiselle on painava peruste.

Pykälä perusteluineen on lisätty esitykseen viime vaiheessa eikä sen vaikutuksia ole riittävästi selvitetty. Erityisesti perustelutekstin osalta esitykseen sisältyy ongelmallisia kohtia. Suurimmat ongelmat liittyvät siihen, että perusteluissa on pyritty määrittelemään pykälän tarkempaa sisältöä tavalla, joka on teknisesti ongelmallinen eikä vastaa pankkitoiminnan käytäntöä. Kysymys on sopimusvapauden rajoittamisesta koskevasta sääntelystä, jonka tarpeellisuutta ja vaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty ja arvioitu.

Ehdotetun sopimuspakkoa tarkoittavan säädöksen muotoilu vastaa suurelta osin sitä, mihin pankit ovat jo esim. hyvää pankkitapaa koskevissa Suomen Pankkiyhdistyksen ohjeissa omaehtoisesti sitoutuneet. Näiden ohjeiden mukaan pankki voi kieltäytyä avaamasta tiliä vain perustellusta syystä, esim. jos pankilla on aihetta

epäillä väärinkäyttöä. Nimenomaisesti on todettu, ettei aikaisempi maksuhäiriömerkintä ole riittävä syy kieltäytyä tilin avaamisesta. Sopimuspakkoa koskevan esityksen perusteluiksi ei ole esitetty mitään käytännön selvityksiä siitä, mikä osuus kansalaisista jää tai uhkaa jäädä vaille peruspalveluja.

Lakiehdotuksen perusteluissa peruspankkipalveluksi katsotaan myös mm. pankkikortti. Suomalaisessa maksuliikennejärjestelmässä pankkikortti mahdollistaa mm. käteisen nostamisen automaateista ja toimeksiantojen tekemisen pankin ylläpitämällä maksuautomaateilla. Nämä palvelut ovat sellaisenaan saatavissa myös automaattikortilla. Pankkikortilla voi maksaa n. 50 000:ssa pankkikorttimaksuja vastaanottavassa kauppa-liikkeessä. Pankkikortilla tapahtuvien maksujen suorittaminen ei ole pankin kontrolloitavissa. Kauppa-liikkeessä maksut käsitellään joko maksupäätteellä tai leimauslaitteella. Suuri osa pankkikorttimaksuista suoritetaan varmista-matta niiden katetta pankkitililtä tosiaikaisesti. Tästä syystä pankkikorttimaksuihin liittyy pankkien myöntämä ns. pankkikorttitakuu, jonka ehtojen mukaan myyjän ei tarvitse varmistaa alle 150 euron suuruisten maksujen katetta pankilta. Käytännössä siis pankki kantaa näiden maksujen osalta riskin siitä, että asiakkaan tililtä puuttuu kate. Pankkikorttitakuu on voimassa, mikäli myyjä toimittaa vastaanotettujen pankkikorttimaksujen tapahtumatiedot pankille 20 päivän kuluessa. Tänä aikana asiakas voi käyttää tiliään normaalilla tavalla. Tästä syystä pankkikortti-

maksuun liittyy aina lyhytaikainen luotto. Pankkikorttitakuun myöntäminen perustuu siihen, että pankeilla on palveluntarjoajina ollut mahdollisuus harkita, kenelle asiakkaalle pankkikortti voidaan myöntää.

Kun nykyiselläänkin suurin osa pankkikorttimaksuihin liittyvistä väärinkäytöksistä (yli 60 %) johtuu pankkikortinhaltijan itsensä tekemistä tilinylityksistä, ei ole perusteltua lisätä tällaisista syistä johtuvia riskejä ja kustannuksia ulottamalla peruspankkipalveluun ehdotettava sopimuspakko koskemaan myös pankkikorttia. Pankkien kannalta säännöksen seurauksista aiheutuva kustannusten lisäys pakottaisi pankit harkitsemaan takuujärjestelmän poistamista, jolloin pankkikortin kelpaavuus maksuvälineenä mitä todennäköisimmin vähenisi. Seurauksena ehdotettu sopimuspakko huonontaisi kaikkien kortinhaltijoiden palveluita, mikä olisi vastoin lakiehdotuksen perustarkoitusta palvelujen tarjonnan edistämisestä. On ilmeistä, että pankkikortin sisällyttäminen peruspankkipalveluihin lisäisi myös väärinkäytösten ja maksuvälinepetosten määrää. Tähän seikkaan mm. keskusrikospoliisi on kiinnittänyt huomiota.

Olisikin perusteltua säätää laki niin, että peruspankkipalveluilla tarkoitettaisiin talletuspan-

kin yleisölle tavanomaisin ehdoin tarjoamaa, maksujenvälitykseen käytettävää *luototonta* talletustiliä ja sen käyttämiseen tarvittavia *välttämättömiä* tilinkäyttövälineitä. Välttämättömiä tilinkäyttövälineitä ei tyhjentävästi määritellä, vaan niihin kuuluisi kulloinkin pankkiteknisen kehityksen myös uudistuvia tilinkäyttöön liittyviä välttämättömiä teknisiä välineitä. Lähtökohdana tulisi olla, että pankkien tulee itse määritellä peruspankkipalveluun kuuluvat välttämättömät tilinkäyttövälineet ja kehittää toimintojaan siten, että myös peruspankkipalvelujen tekninen kehitys turvataan.

Pykälää tulee myös soveltaa *kaikkiin* talletuspankkeihin. Pykälän tavoitteena on edistää peruspankkipalveluiden saatavuutta. Tässä suhteessa on merkitystä myös luottolaitoslain 83 §:ssä säädetyllä kohtuuttomien sopimusehtojen kiellolla. Asiakkaalle pykälässä turvattua oikeutta peruspankkipalveluihin ei tule voida tehdä käytännössä merkityksettömäksi asiakkaan kannalta kohtuuttomilla sopimusehdoilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan luottolaitostoiminnasta 30 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1607/1993) 7 §, 8 §:n 1 momentti, 20 §, 82 §:n 4 momentti ja 99 §,

sellaisina kuin niistä ovat 20 § osaksi laeissa 1340/1997 ja 524/1998 sekä 82 §:n 4 momentti ja 99 § laissa 418/1996,

muutetaan 1—3 ja 13 §, 17 §:n 1 momentin 5 kohta, 25 ja 50 §, 65 j §:n 1 momentti, 68 §:n 2 momentti, 81 a ja 98 § sekä 101 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laissa 1500/2001, 3 § ja 68 §:n 2 momentti mainitussa laissa 45/2002, 13 § mainitussa laissa 1500/2001, 17 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 949/1996, 50 § osaksi mainitussa laissa 418/1996, 65 j §:n 1 momentti mainitussa laissa 524/1998, 81 a § mainitussa laissa 1340/1997 sekä 98 § osaksi laissa 577/1998 ja mainitussa laissa 1500/2001, sekä

lisätään lakiin uusi 1 a, 2 a—2 e ja 5 c §, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 570/1996 ja mainitussa laissa 524/1998, uusi 5 momentti, lakiin siitä mainitulla lailla 1500/2001 kumotun 14 §:n tilalle uusi 14 §, 17 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 949/1996, uusi 6 kohta, lakiin uusi 50 a ja 66 a §, 68 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laeissa 1340/1997 ja 45/2002, uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi 78 d ja 87 a §, seuraavasti:

1—50 §
(Kuten HE)

50 a §

Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin

Talletuspankki saa kieltäytyä tavanomaisen talletustilin avaamisesta ja tilin käyttöön tarkoitettua välttämättömän tilinkäyttövälineen myöntämisestä taikka maksujenvälitystä koskevan

toimeksiannon hoitamisesta vain, jos kieltäytymiselle on painava peruste. Kieltäytymisen peruste on ilmoitettava asiakkaalle.

65 j—101 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 23 päivänä huhtikuuta 2002

Pekka Kuosmanen /kok
Kalervo Kummola /kok

Kari Kantalainen /kok
Seppo Lahtela /kesk